

A módszertan feladata a művelődéspolitikai és szakmai követelmények együttes érvényesítése

Szita Ferenc kérdésfelvetése telitalálat, hiszen napjaink közművelődési könyvtári életének egyik legfontosabb dolgában kezdeményez vitát. Helyeslem a szerző diagnózisát is a könyvtári módszertani tevékenység helyzetéről és „fáradtságának” okairól. Szita Ferenc jól ismeri a módszertani tevékenység legutóbbi három évtizedének útját, eredményeit, nehézségeit, a munkavégzés körülményeit és a megtorpanás következményeit. Helyzetképére a téma vizsgálatakor jól lehet támaszkodni, bár hagyott még néhány tisztázandó kérdést.

Ilyen a cikke befejezéseként írt — némileg ironikusnak szánt — meghatározás a hálózati-módszertani munkáról, amelyből nem derül ki, hogy a megrajzolt „ideálképből” melyik vonás fogadható el, s melyik nem. Az semmi esetre sem, hogy a módszertani könyvtáros „csak beköszönő, lóti-futi” módon végezze feladatát. Már több mint húsz évvel ezelőtt megállapítottuk, hogy az ilyen stílusú módszertani munkának nem sok haszna van. Húsz éve vált általánossá az az igény is — amit Szita Ferenc is követelményként hoz fel —, hogy a módszertani munkában a hálózati központ olyan munkatársai vegyenek részt, akik a maguk könyvtári részterületének legjobb szakemberei. Ez utóbbival azonban, hogy tudniillik *a módszertani könyvtáros legyen jó ítéletű, gyakorlott szakembere a könyvtárügynek*, ki kell egészíteni a módszertani könyvtáros „ideálképét”. A tudományos babérokra való törekvés és „beköszönő” látogatások helyett ugyanis a legfontosabb tennivaló az alapos, szakszerű *helyzetelemzés és feladatmeghatározás*.

Szerintem a módszertani tevékenység fő célja: elősegíteni azt, hogy a könyvtárak sajátos eszközeikkel eredményesen szolgálják az érvényes művelődéspolitikai feladatokat. A könyvtárosság ma már sokkal inkább szakma (és egyben hivatás is), mint évtizedekkel ezelőtt volt. Eppen ezért *a módszertani munkában egyre inkább a szakmai követelményeket kell előtérbe állítanunk*. A nyüzsgés már kevés!

Persze nem szabad a módszertan feladatait a valóságtól elszakadt elméleti követelmények szerint, valamilyen ideális helyzet feltételezésével megszabni. Nagy figyelmet kell fordítani a realitásokra, a lehetőségekre. A múltban a hálózati-módszertani munka címén kellett elvégezni mindazon tennivalókat, amiket a szakértelem elsajátíttatása és a hivatástudat kialakítása terén *más szerepek nem végeztek el*. Ilyen feladatai mindig voltak és valószínű, hogy a jövőben is lesznek a módszertani tevékenységnek. Példát mondok: Veszprémben (de másutt is, én csupán azért hivatkozom Veszprémre, mert ott vagyok leginkább ismerős) az ötvenes évek végén a könyvtárosok szakképzése állt a módszertani munka központjában. Abban az időben sok, akkor érettségizett fiatal került a hálózat könyvtárosai közé, s a legfontosabb feladatnak tűnt gyorsan középfokú szakképzettséget adni nekik. Ez sikerült is, a legjobbak később felsőfokú képzettséget szereztek, s ma az akkor indultakból kerül ki a hálózat vezető gárdája. Azután: nem volt akkor könyvtáros továbbképzés, ezért a képzettséget szerzett könyvtárosok számára rendszeressé kellett tenni és hosszú évekig fenntartani a hálózaton belüli továbbképzést.

De tudok példát máshonnan is. Amikor kedvező lehetőségei jöttek az új könyvtárak építésének, akkor Békésben és Somogyban a módszertani munka egyik központi feladata lett a kis könyvtárak építésének és berendezésének szakszerű irányítása, segítése. Az eredmény közismert (Békésben ezt még napjainkban is végzik).

Vajon mi lehet *most* a közművelődési könyvtárak legfontosabb módszertani feladata? A legtöbb megyében nyilvánvalóan *a kis könyvtárak korszerű ellátási rendszerének megszervezése és működtetése*.

A lehetőségek számbavétele érdekében egy kicsit bővebben kell tájékozódunk a Könyvtártudományi és Módszertani Központ — Szita Ferenc cikkében említett — új módszertani tanfolyamáról is. Mi volt ennek a továbbképzésnek a tartalma? Milyen feladatokra készítették fel a résztvevő módszertani könyvtárosokat? Ez nagyon fontos dolog, nélküle nem láthatjuk tisztán a módszertani munka mai tennivalóit.

Vagy: milyen feladatokat lát el a könyvtárak irányításában a szakfelügyelet? (Különböző tudomásom szerint a legtöbb helyen éppen a módszertani könyvtárosokat nevezték ki szakfelügyelőkké.) Hogyan valósult meg a szakfelügyelet? Mert csakis a munkamegosztással alakulhat ki a kívánatos együttműködés a szakfelügyelet és a módszertani tevékenység között.

Továbbá: mit teljesít ma a könyvtáros szakképzés rendszere a közművelődési könyvtárak igényeiből, és milyen munka hárul ennek következtében a módszertani

tevékenységre? Csak alkalmaznia kell a könyvtárosok által elsajátított szakismereteket és rászabni a könyvtárak feladataira, lehetőségeire, vagy pedig pótolnia kell a képzés esetleges hézagait is?

És mi a helyzet ebből a szempontból a könyvtárosok továbbképzése terén? Milyen továbbképzési programot valósítanak meg ma a közművelődési hálózatok?

Mindezekből az derül ki, hogy mindenekelőtt a módszertani munka tartalmát kell tisztáznunk, hogy azután foglalkozhassunk a *hogyan* kérdésével is. Ilyenformán indulhatunk el a *gyógyulás* útján.

Páldy Róbert

Nem diagnosztizálni, de megelőzni!

A húsz-harminc éve dolgozó könyvtárosok a régi szép időkre emlékeznek, amikor a munka fáradtságát, de szépségét is érezték. Milyen volt az a munka a mai, megváltozott körülményekhez, megnövekedett feladatokhoz képest? Ott érezték maguk mögött a járási tanácsok támogatását, ami a vitacikk szerint jelenleg hiányzik. Miért volt nehezebb a semmiből valamit csinálni, mint egy működő rendszert csiszolgatni és még jobbá tenni? Vajon miért tűnik rutinszerűnek, sablonosnak, fáradtabbnak a mai módszertani munka?

A mai — megfiatalodott — hálózati-módszertani könyvtárosgárdának nincs oka arra, hogy munkáját rutinszerűnek és sablonosnak érezze. Nem nekik kellene változni és megvárni, míg „beoltják” őket, hanem inkább azoknak a hálózati-módszertani munkatársaknak, akik már rutinból, sablonosan végzik munkájukat. Amikor megszűnt az „irányító tanácsok támogató ereje”, elfáradtak a könyvtárosok, talán azért, mert hirtelen új módszerekre kellett volna váltaniuk, és erre a sablonos, rutinszerű munkatempó már nem volt alkalmas. Megmaradt a *kérés, könyörgés, a tanácsadás és a segítségnyújtás*. Miért érzi magát egyedül a vidéket járó módszertani munkatárs, amikor van kitől kérnie, van kinek könyörögnie, s talál olyan helyi könyvtárost, akinek tanácsot, segítséget adhat? Mit szeretne még és mit kellene ennél többet tennie? Ez a négy dolog bőven kitölti a mai hálózati-módszertani munkát. Aki ezt a munkát végzi, nem valószínű, hogy úgy érzi, hiányzik maga mögött a hatalmi erő. Mi lenne, ha hatalmi szóval lépne fel és nem segítőkész munkatársként? Vajon mennyivel dolgoznának jobban a 200—300 forintos tiszteletdíjukért a községi könyvtárosok?

Ahol a könyvtárak ellenőrző látogatása és szakmai gondozása rendszertelenné vált, ott valóban beteg lehet a hálózati munka, vagy nem végzi rendszeresen munkáját a hálózati-módszertani munkával megbízott gárda. Inkább azt kellene megkeresni, hol van ilyen, és azt meggyógyítani. Valószínű, sokakat bánthat az általánosított gyanúsítás ezzel a betegséggel.

A vezetővé lett hajdani módszertani munkatársak felvették a „többnyire szakképzetlen” fiatal könyvtárosokat, de velük a szakmai kapcsolataik nem alakultak kedvezően. Ezért is a megfiatalodott gárda felelős? A cikk szerint igen. Az igazság az, hogy kevés bizalmat kaptak, elvetették jó ötleteiket. Aki ezt felismeri, az már gyógyuló beteg. Itt kell tovább folytatni a kúrát, és akkor majd nem tör ki a járvány. Van közösség, ahol nem a betegség diagnózisának megállapításán fáradoznak, hanem megelőzésén. Igenis kapnak támogatást a fiatalok, méghozzá a legnagyobb támogatást! A hálózati-módszertani munkatárs, amikor beledobják a mélyvízbe és az első sikeres csapásokat megteszi, nagyon jól érzi magát. Talán jobb így, mintha valaki nógatná és ideoda ráncigálná. A legcsekélyebb siker is fokozza munkakedvét, és nem fog elfáradni. Igaz, most nem új könyvtárakat kell létrehozni, átletározni az összevont állományokat stb., mint régen, hanem egy picit javítani minden területen. Ez pedig szépen és folyamatosan megy is. Ha valahol nehéz egy módszertanosnak sikerélményt szereznie, az csak ott lehet, ahol az „öreg rókát”, a régi könyvtárost nem lehet már betörni. Ez pedig nem a fiataloknak, korosztályomnak a hibája.

A cikk szerint a vidéki módszertani könyvtárosok hiányolják a Könyvtártudományi és Módszertani Központ segítőkészességét. A KMK bármennyire segítendő szándékú is, valószínűleg nem tudja elérni, hogy a könyvtáros X községben pontosan 16 órák kinyisson, sőt még hatalmi erővel sem lehet erre kényszeríteni. Itt kezdődik a vidéket járó munkatársak feladata. Ehhez nem kell a KMK segítsége. Az 1979—80-as központi módszertani tanfolyam sikere is abban volt, hogy találkoztak azok az emberek, akik azonos munkaterületen dolgoznak. Megbeszélték tapasztalataikat, véleményt cseréltek, és ettől lettek okosabbak, nem pedig attól, amit könyvből, jegyzetből fel lehet olvasni, illetve végig lehet hallgatni.

Kovács Géza